

κός, πλησίον ἐνὸς ἐκκλησιδίου, μακρὰν τῶν Ἀθηνῶν, θὰ ἦνε μνημεῖον εὐγενοῦς ἐθελουσίας, μνημεῖον μαρτυροῦν ὅτι δὲν ἐξέλιπον παρ' ἡμῖν οἱ ἥρωες, καὶ ὅτι ἂν ἡ Ἑλλάς ὑπέστη καταστροφὴν, εἶχεν ἐν τούτοις τέκνα ἄξια τῆς μαρτυρικῆς ἱστορίας της, ἄξια τῶν εὐκλεῶν παραδόσεών της, τοῦ ἀθανάτου ὀνόματός της ! . . .

Κ.

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ Σ. ΠΑΠΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ.—Τιμή, πατρίς, ἀγάπη, ἀπετέλουν τὸ σύνθημά του. Γλυκὺς, κατ' ἐξοχὴν αἰσθηματικωτάτη ψυχὴ, περιέβαλλε δι' ἀρρήτου ἀφοσιώσεως οἰκογενεῖαν, φίλους, συναδέλφους, διὰ τοῦτο δὲ καὶ τὸ βλῆμα, τὸ ὁποῖον ἐπλήξε τὰ στήθη του, ἔτρωσε μὲ ἄλλος οὐδὲ τὴν καρδίαν παντὸς γνωορίσαντος αὐτόν. Ὄνομα ἄγνωστον ἴσως εἰς τοὺς εὐρεῖς στρατιωτικούς κύκλους, ἀλλ' ὅσον ἄγνωστον, τόσον ἔξοχον ὡς ὄνομα ἐκπροσωποῦν αὐτόχρονημα τὴν ἀρετὴν, τὴν εὐσυνειδησίαν, τὸ καθῆκον, τέλειον ὑπόδειγμα γενναίου χαρακτῆρος ὑπὸ τε στρατιωτικὴν καὶ κοινωνικὴν ἔποψιν.

Ἐγεννήθη τὴν 7ην Μαρτίου τοῦ 1857. Παρὰ τὴν θέλησιν τοῦ πατρός του ἐγγράφικτος αὐτὸν εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολήν, μετὰ λαμπρὰς Γυμνασιακὰς σπουδὰς, ἐξ ἰδίας ἀφοσιώσεως καὶ μεγάλης ἀγάπης πρὸς τὸ Στρατιωτικὸν στάδιον, κατετάχθη ἐθελοντὴς εἰς τὸ Πυροβολικὸν καὶ ταχέως προαχθεὶς εἰς Ἀξιωματικὸν, διέπρεψε κατὰ τὰς συμπλοκάς τοῦ 1886. Θυμασθεῖς τότε γενικῶς διὰ τὴν ἀνδρείαν αὐτοῦ ὁ *Α. Παππαναστασίου*, ἀπεστάλη ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως εἰς Γερμανίαν πρὸς εὐρύτεραν μόρφωσιν ἐν τῷ ὅπλῳ του, φιλοτίμως δ' ἐκεῖ ἀσχοληθεὶς, ἐνωρίτατα, εἰ καὶ νεαρὸς ἔτι, ἐδημιούργησεν ἑαυτόν, ἓνα τῶν ἀρίστων ἀξιωματικῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ. Ἡ γενναϊότης τοῦ πολυκλαύστου *Α. Παππαναστασίου*, ἐγένετο καταφανὴς πάλιν εἰς τὰς μάχας τῆς Ἡπείρου, ἔνθα μὴ δυνάμενος ν' ἀπρακτῇ, ἐπιμόνος καὶ ἄφ' ἑαυτοῦ, ἔχων ἐμφυτον ἐν αὐτῷ τὸ πολεμικὸν αἶσθημα, παρ' ἀποτροπὰς ἄλλων, ἀπήτησε ν' ἀναλάβῃ καὶ ἀνέλαβε τὴν Διοίκησιν σώματος ἐν τῇ ἐπιθέσει κατὰ τοῦ ἐχθροῦ. Ἐντελῶς ἀψήφῳ τὸν θάνατον καὶ μόνον ἰδεῶδες ἐγκλείων εἰς τὴν μεγάλῃν αὐτοῦ ψυχὴν τὸ ὄνομα τῆς Πατρίδος του, ἔπεσεν, ἐκουσίως μαχόμενος ἐκεῖ, ὅπου δὲν ἐκάλεσαν αὐτὸν τοῦ ἀρχηγείου αἱ διαταγαί, ἀλλὰ τῆς δούλης πατρίδος ἡ φωνή.

Εἰς τὰς γραμμὰς αὐτὰς ἀποδίδεται ἐκφραστικὸς ὁ ὅλος χαρακτηρισμὸς τοῦ συμπαθεστάτου καὶ διακεκριμένου ἀξιωματικοῦ τούτου. Ἐπολέμησεν ὡς ἥρωας καὶ ἀπέθανεν ὡς ἥρωας. Ἦτο μεταξὺ τῶν ἀγνώστων ἐκείνων ἡρώων τῆς μετριοφροσύνης καὶ μετριοπαθείας, οἵτινες ἀπέχουσιν ἐν σιγῇ τῆς στιγμῆς καθ' ἣν ὀφείλουν νὰ ἐκπληρώσουν ἐν καθήκον καὶ τότε μόνον φροντίζουν πῶς νὰ τὸ ἐκπληρώσουν μετὰ τῆς μεγαλητέρας ἀφοσιώσεως καὶ ἐπιτυχίας. Καὶ ὁ θάνατός του ἐπῆλθε, ὡς τὸ ἰδανικὸν συμπλήρωμα μιᾶς τοιαύτης ἀθωροῦβου προσωπικότητος. Φύλλα δάφνης θαλερᾶς σκορπιζόμενα ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ τιμημένου στρατιώτου, οὗ τὸ δεδοξασμένον ὄνομα, ἐνσαρκοῦν τὸν ἡρωϊσμόν καὶ τὴν ἀληθῆ αὐταπάρνησιν, ἀνεγράφη μεταξὺ τῶν πρωτίστων τῆς Πατρίδος προμάχων.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Π. ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗΣ.—Ἐκ τῶν ἀρίστων καὶ μᾶλλον φιλοτίμων Ἀξιωματικῶν, αἵποτε διακριθεὶς διὰ τὴν εὐτολμίαν καὶ τὰ μεγάλα αὐτοῦ αἰσθήματα, ἔπεσεν ἐνδόξως κατὰ τὴν τελευταίαν ἐν Δομοκῷ μάχην, προσθεὶς τὸν ὀβολόν του εἰς τὴν δόξαν τῆς οἰκογενείας του καὶ αὐξήσας τὸ πλούσιον κεφάλαιον τῶν ὑπὲρ Πατρίδος οἰκογενειακῶν θυσιῶν. Αἱ περιφανεῖς οἰκογενεαὶ τῶν Μαυρομιχαλῶν ἔχουσιν τὴν κληρονομικὴν τῶν ἀνδρείων καὶ προωρίσθησαν ὑπὸ τῆς Προνοίας νὰ προσφέρωσι κατὰ περιόδους τῇ Πατρίδι ἀνθρωπίνους θυσίας εἰς τὸν

ΑΝΑΣΤ. Σ. ΠΑΠΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ

ΛΟΧΑΓΟΣ ΤΟΥ ΥΛ. ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟΥ

(Πεσών εν Ἡπείρῳ τὴν 2αν Μαΐου 1897)

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Π. ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗΣ

ΑΝΘΥΠΙΛΑΡΧΟΣ

(Πεσών κατὰ τὴν τελευταίαν ἐν Δομοκῷ
μάχην τὴν 5ην Μαΐου 1897)

ΔΗΜ. ΡΑΟΥΛ Π. ΤΡΙΓΓΕΤΑΣ

ΑΝΘΥΠΟΛΟΧΑΓΟΣ ΤΟΥ ΠΕΖΙΚΟΥ

(Πεσών ἐν Κρήτῃ κατὰ τὴν ἐν Δειβαδίοις μάχην
τὴν 7ην Φεβρουαρίου 1897)

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ ΣΑΡΑΤΣΟΓΛΟΥΣ

ΑΝΘΥΠΟΛΟΧΑΓΟΣ ΤΟΥ ΠΕΖΙΚΟΥ

(Πεσών ἐν Κρήτῃ κατὰ τὴν ἐν Δειβαδίοις μάχην
τὴν 7ην Φεβρουαρίου 1897)

ιερὸν αὐτῆς βωμόν. Μαυρομιχάλοι ἔπесαν ἐνδόξως κατὰ τὴν ἐπὶ Ὀρλώφ ἐπανάστασιν, κατὰ δὲ τὸν ἱερὸν ἀγῶνα παγκλείσαν τὴν Πατρίδα καὶ τὴν οἰκογενεὶάν των, πτόνοντες ἥρωϊκῶς ἐν Ἡλείῳ, ἐν Εὐβοίᾳ, ἐν Πύλῳ καὶ ἀλλαχοῦ.

Τὸ ἥρωϊκὸν ἐκείνων παράδειγμα ἠκολούθησε γενναιοφύχως νεαρὸς καὶ περικαλλὴς βλαστὸς τῆς οἰκογενείας Μαυρομιχαλῶν ὁ Γεώργιος Π. Μαυρομιχάλης, πλήρης λαμπροῦ καὶ εὐέλπιδος μέλλοντος ἀξιωματικός. Υἱὸς τοῦ νῦν Δημάρχου Καλαμών κ. Πέτρου Μαυρομιχάλη, ἑγγονος τοῦ Ἀντωνίου Μαυρομιχάλη, νεωτέρου ἀδελφοῦ τοῦ Πετρόμπετη, ἀγωνισθέντος καὶ τούτου καθ' ἅπαντα τὸν Ἑθνικὸν ἀγῶνα καὶ μετὰ τῶν ἄλλων Μαυρομιχαλῶν θέντος τὴν κρηπίδα τῆς Ἑθνικῆς ἀπελευθερώσεως, διὰ τοῦ ἐνδόξου θανάτου αὐτοῦ ἠξιώθη τῆς ὑπερτάτης τιμῆς νὰ ἀκολουθήσῃ τοὺς μεγάλους προγόνους του, ὡς λακωνικώτατα ἀνέφερε καὶ τὸ σπαρτακτικὸν τηλεγράφημα τοῦ ἀτυχοῦς μὲν ὡς πατρός, ὑπερηφάνου δὲ ὡς Μαυρομιχάλη. «*Τίόν μου Γεώργιον τυχόντα τιμῆς ν' ἀκολουθήσῃ τοὺς προγόνους του, παρακαλῶ φροντίσате διὰ ταφήν του καὶ προσδιορισμὸν τοῦ μνημείου*». Διὰ τῶν γραμμῶν τούτων, τῶν ἀποπνεουσῶν γνήσιον καὶ ἀρχαῖον Σπαρτιατικὸν ἄρωμα, παρεκάλει ὁ πατὴρ τοῦ Γ. Μαυρομιχάλη τὸν Δημάρχον Λαμίας, ὅπως μεριμνήσῃ διὰ τὴν ταφήν τοῦ πολυδακρύτου υἱοῦ του.

Οἱ ὡς ὁ Γεώργιος Π. Μαυρομιχάλης θνήσκοντες μαχῆται δὲν θρηνοῦνται, ἀλλὰ μακαρίζονται. Θάνασμον καὶ ὄχι δακρύων εἶναι ἄξιος ἐκεῖνος, ὅστις, μνήμων τῶν πρὸς τὴν Πατρίδα καθηκόντων, συνεχίζει τοσοῦτον κλεινῶς τὴν πατραγαθίαν. Τὸ αἷμα τῶν μετὰ τήσῃς περιπαθείας καὶ τήσῃς στοργῆς ἐναγκαλιζομένων τὴν Δόξαν, εἶναι τὸ λουτρόν τῆς παλιγγενεσίας, εἰς τὸ ὅποιον ἐκπλύνεται πᾶσα ἁμαρτία καὶ ἀναγεννᾶται μετὰ τὸν φωτεινὸν χιτῶνα τοῦ βαπτίσματος ὁ νέος ἄνθρωπος τῆς Μεγάλης ἁλλ' ἀτυχοῦς Πατρίδος μας . . .

Ἡ Δόξα ὑψιπέτης φέρει πρὸς τὴν Ἀθανασίαν τὸ ὄνομα τοῦ Γεωργίου Μαυρομιχάλη, ἡ δ' αἴγλη αὐτῆς καταυγάζει ἤδη τὸ ὥραιον αὐτοῦ μέτωπον. Δόξα ἀγήρως καὶ τιμῇ εἰς τὸ εὐγενὲς ὄνομά του !

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΡΑΟΥΛ Π. ΤΡΙΓΓΕΤΑΣ.—«*Ἐμπρός, παιδιά, ἔμπρός!*»

Ἡ κραυγὴ αὕτη ἐν μέσῳ τῶν φλογῶν τῆς μάχης ἐξήρχετο ἀδιακόπως τῶν χειλέων του. Ἡ κραυγὴ αὕτη ἦν ἐξύψωνεν εἰς δόγμα θρησκείας ὁ ἐνθουσιώδης αὐτοῦ πατριωτισμός, ἡ παραίνεσις αὕτη πρὸς τὴν ἐθελουσίαν, ὑπῆρξε τὸ σύμβολον τῆς δράσεώς του, ὑπῆρξεν ἅμα ἡ ὑστάτη ἐπαυδὸς τοῦ βίου του. Ἐν τῇ φράσει ταύτῃ ἀδελφούται ὁ πόθος τοῦ θριάμβου, μετὰ τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν ἐλευθερίαν. Ὑπάρχουν στιγμαὶ ἐν τῷ βίῳ, αἵτινες—αὐταὶ καὶ μόναι—χαρακτηρίζουν δόλοκληρον ἐποχὴν, ἐκπροσωποῦσαι ἅμα καὶ μίαν ἐποποιίαν.

Τοιαύτης στιγμῆς ἠυμώρησεν ὁ Τριγγέτας. Ἡ Κρήτη ἐφλέγετο ἡ ἐποποιία τοῦ μαρτυρικοῦ ἀγῶνος τῆς περιεζώννυτο καὶ ἐξυψοῦτο ἀπὸ τὰς ἐκπυροσροτήσεις—βροντώδεις διαμαρτυρίας κατὰ τῆς βαρβαρότητος. Ὁ Τριγγέτας εὐρέθη ἐν Κρήτῃ. Καὶ ἐνῷ εἶχεν ἐκθέσει ἀφόβως τὰ στήθη εἰς τὸν ἔχθρον, τὰ χεῖλη ἐφάλλον τὸν ὕμνον τοῦ πολέμου, ἐξωποιοῦν τὸν πόθον τοῦ ἔθνους, ὁ ὁποῖος ἐπέτασσε τὴν προέλασιν, τὸν ἀφανισμόν τοῦ ἔχθρου. Ὡραιότερα φράσις δὲν ἐδόνησε τὰ χεῖλη πολεμιστοῦ, τόσοσιν εὐγενοῦς, τόσοσιν γενναίου, ὡς ὁ Τριγγέτας.

Ὁ Ραοῦλ Π. Τριγγέτας νεώτατος, ἀπόφοιτος τῆς Στρατ. Σχολῆς τῶν Βυελπίδων, υἱὸς διακεκριμένου ταγματάρχου καὶ ἑγγονος ὑποστρατήγου, ἀνήκων εἰς οἰκογενεῖαν ὅλως στρατιωτικὴν, μόλις ἤρξατο πληρουμένη ἡ ἀτμόσφαιρα ἐκ πολεμικῶν ἀτμῶν, ἐπόθησε νὰ ἀγωνισθῇ. Καὶ ὅταν ἔμαθε ὅτι ἀνεχώρει στρατὸς διὰ τὴν Κρήτην, ἠσθάνθη τὴν ψυχὴν του ἐπαναστατοῦσαν. Καίτοι δὲν ἀνῆκεν εἰς τὴν δύναμιν τῶν ἀναχωρούντων ταγμάτων, παρεκάλει, ἰκέτευσεν, ὡς ὑπερτάτην ἐξήτησε χάριν, νὰ συμπεριληφθῇ καὶ αὐτός. Καὶ οὕτως, ἀπῆρχετο μετ' ὀλίγων εἰς τὴν ἡρωίδα νῆσον.

Ὁ Ραοῦλ ἐγεννήθη ἐν Παρισίοις τὴν 7 Ἰανουαρίου 1875. Ἐξέπαιδεύθη ἐν Ἀθήναις, ὑπὸ τὸ κράτος τῶν ὠραιότερων παραδόσεων ὡς συνεκέντρωσεν ἡ

Πατρίς αὐτοῦ καὶ ἡ οἰκογένεια. Μνήμων τῶν πρὸς τὴν Πατρίδα καθηκόντων, ἔχων βαθεῖαν τὴν ἀντίληψιν τῆς τιμῆς, τῆς στοργῆς, τῆς φιλίας, ἐγένετο εἰδωλον ἀγάπης.

Ἐξῆλθε τῆς σχολῆς, ὅτε μετὰ τινὰς μῆνας ἡ Κρήτη ἐφλέγετο. Ὑπὸ τὰς εὐχὰς τῶν οἰκείων καὶ τῶν γνωρίμων ὁ εὐσταλής, ὁ θαρραλέος στρατιώτης ἀπήρχετο. Καθ' ὅλον τὸν ἀπὸ Μήλου μέχρι Κρήτης πλοῦν ἦτο εὐθυμώτατος, ἄδων ἄσματα. Τὸν εἴλκυεν ἡ πυρῖτις, τὸν ἐμέθυεν ἡ δόξα, μόλις δ' ἐπάτησε τὸ ἔδαφος τῆς ὑποδουλοῦ νόμῃς τῆς Μεσογείου, ἀκράτητος, δακρύων ὕψωσε τὸ πιλίκιον ζητωκραυγάζων ὑπὲρ τοῦ Ἑθνους. Ἐφίλησε τὸ ἔδαφος, τὸ ὁποῖον, ζηλότυπον τῆς ἀγάπης του, τὸν διεφιλονείκησεν ἀπὸ τῆς ζωῆς καὶ τὸν ἐνηγκαλίσθη διὰ παντός, φέροντα ἐπὶ τοῦ μετώπου φύλλα δάφνης. . . Εὐθυτενῆς, ἀτάραχος εἰς τὰς πρώτας γραμμάς ἐμάχετο εἰς τὴν μάχην τῶν Λειβαδιῶν, ἐνθαρρύνων, παρορμῶν, πλήρης ἐνθουσιασμοῦ. Πλὴν, βλήμα ἐχθρικὸν τὸν εὗρεν ἐπὶ τοῦ στήθους, τῆς ἐστίας ἐν ᾗ ἔκαie τὸ θυμίαμα τῆς Πατρίδος καὶ ἔπεσε σφίγγων μεθ' ὀρυγῆς, μετ' ἔρωτος διὰ τῆς δεξιᾶς τὸ ξίφος.

Ἦτο ὁ πρῶτος φονευθεὶς Ἕλληνα ἀξιωματικὸς ἐν Κρήτῃ καὶ ἐξεψύχησε ἔχων εἰς τὰ χεῖλη τὴν προσφιλεῖ του φράσιν :

— Ἐμπρός, παιδιά, ἐμπρός. . .

✱

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ ΣΑΡΑΤΣΟΓΛΟΥΣ.— Μὲ ὀφθαλμοὺς διανοιγομένους ἀπλήστως εἰς τὴν ζωὴν, μὲ φυσιογνωμίαν εὐγενῆ, γλυκεῖαν, ὁ Ἀριστείδης Σαράτσογλους ἐκ τῶν συμπαθεστέρων νέων ἀξιωματικῶν, ἀποτελεῖ μέρος τῆς τριανδρίας τῶν πρώτων θυμάτων τοῦ πολέμου, μετὰ τοῦ Δανάλη καὶ τοῦ Τριγγέτα. Τὸ αἷμά του ἐπότισε τὸ χῶμα, τὸ ὁποῖον τσακίς ἐπότισθη μὲ αἷμα μαρτύρων, μὲ δάκρυα δουλείας.

Ὁ Σαράτσογλους ὡς μαθητὴς τῆς Σχολῆς τῶν Ὑπαξιωματικῶν ἦν τύπος εὐπειθείας καὶ φιλομαθείας. Ὡς ἀξιωματικὸς, τύπος γενναϊόφρονος ἀνδρός. Νικητὴς εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς στρατιωτικῆς ἐπιστήμης, νικητὴς εἰς τὸν ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγῶνα. Ἐν τῷ προσώπῳ του ἀπώλεσεν ὁ στρατὸς μίαν χρηστὴν ἐλπίδα εὐρέος μέλλοντος, ἀλλ' ἐκέρδισεν ἡ ἱστορία τῆς Κρήτης ἕνα ἔτι εἰς τὸ πολυάνδριόν της ἥρωα, ἕνα ἔτι πολύτιμον νεκρόν.

Ἦσαν τότε αἱ πρώται ἡμέραι τοῦ ἀγῶνος. Ἡ Ἑλλὰς ἔσφυζεν ἐκ ζωῆς, ἔπαλλεν ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον. Ὁ θάνατος τοῦ Σαράτσογλου καὶ τῶν ἄλλων νεαρῶν ἀνθυπολοχαγῶν ἐχαιρετίσθη μετὰ συγκινήσεως ἡ ὁποία ἤρμοζεν εἰς ἔθνος, τὸ ὁποῖον εἶχε σταυρώσει τόσον καιρόν, τὰς χεῖρας ἐν ἀδρανεῖα. Ἀνεκουφίσθη ἡ ψυχὴ πάντων, καὶ αἱ ἐλπίδες ἀνεπετερώθησαν. Εἰς τοὺς τάφους των νοερῶς κατεθέσαντες πάντες τὰ δάκρυά μας, τὰ δὲ ὀνόματά των βαθέως ἐχαράχθησαν εἰς τὰς καρδίας μας. Καὶ ἀργότερον, ὅτε ἡ Μοῖρα ἐπέκλωσε τὰς ἀνηκέστους συμφορὰς καὶ σήμερον ὅτε διελύθη ὁ καπνὸς τῶν ὅπλων καὶ ἡ εἰρήνη ἀνέλαβε τὸ κράτος, μετὰ πλειοτέρας στοργῆς ἐγκολπούμεθα τὴν μνήμην των καὶ μακαρίζομεν αὐτοὺς διότι ἀπέθανον μόνον μὲ τὴν δόξαν, ἄνευ τῆς πικρίας τῆς ἀπογοητεύσεως.

Ὁ Ἀρ. Σαράτσογλους διέγραψε φωτεινὴν τροχιάν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν τελευταίων μηνῶν. Καὶ ἐπὶ τῷ θανάτῳ του ἐνοῦνται οἱ θορήναι τῆς μητρὸς καὶ τοῦ ἀδελφοῦ μὲ τὸν πόνον τὸν ἀγκοινοῦν, καὶ ὁ θαυμασμὸς ἡμῶν διὰ τὸν ἡρωϊσμὸν συναντάται μὲ τὴν ὑπερῃφάνειαν τῆς οἰκογενείας, ἧς τὸ ὄνομα ἐτίμησε καὶ ἐδόξασε.

